

ЗАТВЕРДЖУЮ:
Ректор Київського національного університету
імені Тараса Шевченка
_____Л.В. Губерський
« ____ » _____ 2020 р.

**ПРОГРАМА РОЗВИТКУ НАУКОВОЇ БІБЛІОТЕКИ
ім. М.МАКСИМОВИЧА
Київського національного університету імені Тараса
Шевченка
на 2020 – 2025 роки**

Затверджена
на засіданні ректорату
Київського національного
університету
імені Тараса Шевченка
_____року

ЗМІСТ

1. Вступ.....	3
2. Основні терміни і визначення.....	6
3. Правове забезпечення функціонування Наукової бібліотеки.....	7
4. Фінансування Наукової бібліотеки.....	9
5. Функції Наукової бібліотеки.....	10
6. Мета створення та основні завдання Програми.....	11
7. Реалізація завдань.....	13
7.1 В напрямку оптимізації кількісно-якісної складової бібліотечного фонду.....	13
7.2 В напрямку запровадження нових технологічних рішень аналітико-синтетичного опрацювання інформації.....	14
7.3 В напрямку вдосконалення форм та методів бібліотечного сервісу....	15
7.4 В напрямку інформаційно-аналітичного моніторингу та бібліометричного аналізу.....	16
7.5 В напрямку структурної трансформації та підвищення рівня кадрового потенціалу.....	17
7.6 В напрямку участі в міжнародних проектах.....	18
7.7 В напрямку науково-дослідної та методичної роботи.....	18
7.8 В напрямку впровадження маркетингових технологій.....	19
7.9 В напрямку автоматизації бібліотечних процесів.....	20
7.10 В напрямку здійснення оновлення матеріально-технічної бази.....	22
8. Очікувані результати.....	23

Вступ

Київський національний університет імені Тараса Шевченка (далі - Університет) постав перед необхідністю створення сучасної Наукової бібліотеки, що зумовлено потребою вирішення проблеми інформаційної недостатності та своєчасного збереження наявних інформаційних ресурсів власної бібліотеки з традиційними фондами друкованих матеріалів та документів на паперових носіях.

Пріоритетом діяльності Університету є підготовка та перепідготовка фахівців з високою культурою та громадянською свідомістю, які мають професійні знання, ділові якості, здатність розв'язувати проблеми своєї галузі; організація та проведення навчального процесу в тісному зв'язку з виконанням науково-дослідних і дослідно-конструкторських робіт, які забезпечують розвиток фундаментальних і прикладних досліджень, розв'язання найважливіших проблем соціально-економічного, науково-технічного та суспільно-політичного розвитку держави; участь у реалізації державної політики у сфері освіти та науки; визначення перспектив і напрямів розвитку освіти та науки; підготовка, перепідготовка та атестація науково-педагогічних кадрів вищої кваліфікації; поширення та впровадження в практику наукових знань; організація та проведення конференцій, симпозіумів та інших заходів. Наукова бібліотека розглядається як науково-освітній, інформаційний та соціокультурний осередок університету.

Наукова бібліотека – науково-освітній, інформаційний та соціокультурний центр Університету. З огляду на це, продовження виконання програми розвитку Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича Київського національного університету імені Тараса Шевченка (далі – Наукова бібліотека), з урахуванням Стратегічного плану розвитку Університету, потребує якісного примноження дійсного стану речей на сьогодні та експертної оцінки провідних фахівців галузі, які входять до Науково-методичної ради Бібліотеки. Враховуючи ж досвід минулого, реалії сьогодення та виклики майбутнього, можливим є формулювання наразі стратегічних концептуальних засад Програми розвитку Наукової бібліотеки.

Основною **місією** Наукової бібліотеки є розвиток, створення, збереження, організація доступу та використання власних і світових інформаційних ресурсів, які відповідають навчальному та науковому процесам в Університеті; забезпечення інформаційних дослідницьких потреб студентів, викладачів, співробітників Університету на принципах доступності, оперативності, інформативності, комфортності.

Критеріями діяльності Наукової бібліотеки є:

- бібліотечно-інформаційний сервіс – Наукова бібліотека підтримує розвиток освіти та науки в Університеті, пропонуючи ресурси для отримання знань, інформації та ідей на основі відкритості інформації, оперативності та комфортності;
- якість – Наукова бібліотека запроваджує ефективність бібліотечного сервісу та програм для своїх користувачів, використовуючи найвищі стандарти в організації управління;

- відкритість – Наукова бібліотека підтримує принципи академічної свободи та будує весь сервіс на основі відкритості, доступності та сприяє формуванню культури академічної доброчесності;
- різноманітність – Наукова бібліотека поважає всі потреби та запити користувачів університетської громади, цінує різноманітність своїх колекцій;
- співробітництво – Наукова бібліотека взаємодіє зі структурними підрозділами Університету, надає ресурси та сервіс для підтримки академічних та дослідницьких програм, а також співпрацює з науковими інституціями та бібліотеками України та світу.
- інновації – Наукова бібліотека вивчає та запроваджує сучасні досягнення в бібліотечно-інформаційній галузі.

Для виконання завдань забезпечення Університету інформаційною підтримкою, що відповідає сучасним вимогам розвитку середовища знань, є необхідним продовження її трансформації в комбінаційне представлення традиційної та електронної бібліотек. Збереження та використання традиційних документів в бібліотеці забезпечується протягом багатьох років практичної діяльності, але в перспективі значна частина традиційних документів буде представлена в електронній формі. Зібрані в єдину систему, вони набувають особливого нового статусу, за яким можлива реалізація якісно нового рівня збереження, організації та використання цих джерел інформації, що забезпечуватиме їм ширше розповсюдження та ефективне використання. На даний момент в Науковій бібліотеці вже накопичений значний обсяг електронних документів і кількість їх постійно збільшується. Найбільш ефективним механізмом є створення електронної бібліотеки з єдиним пошуковим апаратом та інтерфейсом.

На сьогоднішній день роль бібліотеки принципово змінюється: у традиційній бібліотеці головне завдання - формування фонду на паперових носіях, а в електронній/віртуальній - пріоритет надається забезпеченню доступу до інформації та документів незалежно від місця їх зберігання. Сучасна бібліотека покликана працювати не просто з документом, а з інформаційним ресурсом. Ця обставина визначає основні складові цілісної стратегії розвитку бібліотеки.

Стратегічними напрямками розвитку Наукової бібліотеки є:

- оптимізація кількісно-якісної складової бібліотечного фонду;
- запровадження нових технологічних рішень аналітико-синтетичного опрацювання інформації;
- вдосконалення форм та методів бібліотечного сервісу;
- організація проведення інформаційно-аналітичного моніторингу, бібліометричного аналізу;
- структурна трансформація та підвищення рівня кадрового потенціалу;
- участь у міжнародних проектах;
- науково-дослідна та методична робота;
- впровадження маркетингових технологій;
- автоматизація бібліотечних процесів;

- здійснення повномірного оновлення матеріально-технічної бази.

При розробці Програми враховані: сучасна структура Наукової бібліотеки, динаміка комплектування, система обслуговування, розвиток електронної бібліотеки, якість та ефективність електронних послуг, впровадження інформаційних технологій, якісний склад персоналу, розвиток матеріально-технічної бази.

Дана Програма ставить за мету визначення напрямків пріоритетних напрямків Наукової бібліотеки і є основою для розробки профілю комплектування, визначення пріоритетів у відборі видань для переведення у електронну форму, рішення технологічних проблем. Реалізація Програми відбувається на основі розроблених конкретних адміністративних рішень, що закріплюються відповідними документами.

Нова Програма побудови сучасної бібліотечної роботи базується на забезпеченні вільного доступу до інформації і документів всіх категорій користувачів незалежно від їх місцезнаходження.

Основні терміни і визначення

Стратегія – встановлена на достатньо довгий період програма дій Наукової бібліотеки, яка визначає головні напрями її розвитку, шляхи та інструменти досягнення цілей.

Місія – головна мета, яка має бути досягнута Науковою бібліотекою. Місія висловлює узагальнений орієнтир розвитку Наукової бібліотеки, який визначає її місце в середовищі знань та призначення.

Внутрішнє середовище – фактори, які знаходяться всередині Наукової бібліотеки і визначаються її діяльністю.

Зовнішнє середовище – фактори, які знаходяться за межами Наукової бібліотеки і можуть впливати на її діяльність.

Інституційний репозитарій – це електронний архів, який накопичує, зберігає, розповсюджує та забезпечує довготривалий та надійний доступ до результатів наукових досліджень науково-педагогічних працівників, студентів, аспірантів та докторантів університету.

Автоматизовані бібліотечні інформаційні системи (АБІС) — системи планування ресурсів підприємств для бібліотеки, які використовуються для відстеження бібліотечних фондів, від їх замовлення та придбання до видачі відвідувачам бібліотек.

Електронна бібліотека – комплексна автоматизована інформаційна система, яка дозволяє створювати, накопичувати, зберігати, обробляти, представляти електронні інформаційні ресурси, служить для забезпечення інформаційних потреб всіх категорій користувачів.

Електронний ресурс – інформаційний ресурс, для використання якого потрібний комп'ютер, з підключеними до нього периферійними пристроями з системами локального або віддаленого зв'язку або інше спеціальне обладнання.

Електронний документ – документ, інформація в якому зафіксована у вигляді електронних даних, включаючи обов'язкові реквізити документа. Обов'язковий реквізит електронного документа – це обов'язкові дані в електронному документі, без яких він не може бути підставою для його обліку.

Правове забезпечення функціонування Наукової бібліотеки

Програма розвитку Наукової бібліотеки розроблена відповідно до:

Законів України

- Про освіту від 05 вересня 2017 р. №2145-VIII
- Про вищу освіту від 1 липня 2014 р. № 1556-VII
- Про бібліотеки і бібліотечну справу від 27 січня 1995 р. № 32/95-ВР
- Про національну програму інформатизації від 4 лютого 1998 року № 74/98-ВР
- Про здійснення державних закупівель від 10 квітня 2014 р. № 1197-VII
- Про стандартизацію від 5 червня 2014 р. № 1315-VII

Постанов Кабінету Міністрів України

- Про підвищення заробітної плати працівникам бібліотек від 30 вересня 2009 р. № 173
- Про здійснення попередньої оплати товарів, робіт і послуг, що закуповуються за бюджетні кошти від 23 квітня 2014 р. № 117
- Про затвердження складу Акредитаційної комісії від 8 червня 2016 р. № 369
- Про внесення змін до Положення про акредитацію вищих навчальних закладів і спеціальностей у вищих навчальних закладах та вищих професійних училищах від 27 травня 2014 р. № 507
- Про затвердження Положення про Міністерство культури України від 3 вересня 2014 р. № 495

Наказів Міністерства освіти і науки України

- Про затвердження Типових штатних нормативів вищих навчальних закладів III-IV рівнів акредитації від 11 січня 2014 року № 26
- Деякі питання скасування процедури надання Міністерством освіти і науки грифів навчальній літературі для вищих навчальних закладів від 18 квітня 2014 р. № 486
- Про затвердження Порядку надання навчальній літературі, засобам навчання і навчальному обладнанню грифів та свідоцтв Міністерства освіти і науки України від 17 червня 2008 року № 537

Наказів Міністерства культури України

- Про затвердження Переліку державних установ, закладів культури, інших організацій, яким надається право проведення державної експертизи культурних цінностей від 11 вересня 2014 р. № 744
- Про затвердження Положення про Експертну комісію з відбору рукописних книг, рідкісних і цінних видань з бібліотечних фондів до Державного реєстру національного культурного надбання від 30 жовтня 2014 р. № 919

- Про внесення зміни до наказу Міністерства культури і туризму України від № 745 «Про впорядкування умов оплати праці працівників культури на основі Єдиної тарифної сітки» від 18 листопада 2014 р. № 999

Наказів Міністерства фінансів України

- Про затвердження Положення про інвентаризацію активів та зобов'язань від 2 вересня 2014 р. № 879
- Про затвердження Змін до деяких нормативно-правових актів Міністерства фінансів України з бухгалтерського обліку від 25 листопада 2014 р. № 1163

Наказу Міністерства юстиції України

- Про затвердження Порядку підготовки архівними установами документів Національного архівного фонду до експонування на виставках та в інших інформаційних заходах: Наказ Міністерства юстиції України від 1 вересня 2014 р. № 1445/5

Фінансування Наукової бібліотеки

- Фінансове забезпечення реалізації концепції здійснюється в установленому порядку за принципом цільового виділення коштів в межах бюджету Університету та залученням позабюджетних коштів.
- При плануванні обсягу фінансування розвитку Наукової бібліотеки ураховується динаміка бібліотечного фонду та його оновлення, а також середній показник фінансування за останні 3 роки.
- Фінансування комплектування бібліотечного фонду, включаючи передплату на друковані періодичні та електронні видання, проводиться при наявності заявок кафедр і забезпечується на рівні достатньому для інформаційного забезпечення навчального процесу та науково-дослідницької роботи Університету.
- Кошти, отримані за надання платних послуг.
- Залучення коштів українських та міжнародних фондів та проектів.
- Залучення коштів добродійних організацій.

Функції Наукової бібліотеки

- Акумуляуюча – накопичує, формує, систематизує і зберігає бібліотечно-інформаційні ресурси.
- Сервісна – надає інформацію про наявні ресурси, організовує пошук, видачу і прийом документних та інформаційних ресурсів, надає доступ до віддалених електронних ресурсів.
- Науково-методична – проводить науково-дослідну діяльність в галузі інноваційних інформаційно-бібліотечних технологій, вивчає інформаційні потреби користувачів, розробляє навчальні і методичні матеріали з основ інформаційної культури користувача, впроваджує технології оптимального пошуку та обробки інформації.
- Навчальна – організовує підготовку з основ інформаційної грамотності для різних категорій користувачів.
- Просвітницька – пропагує та заохочує студентську молодь до скарбів світової і вітчизняної культури.
- Виховна – сприяє становленню гармонійно розвиненої особистості, а також виховує почуття патріотизму, гідності на державному, регіональному і академічному рівнях.
- Соціальна – сприяє розвитку здібності користувачів до самоосвіти і адаптації користувачів у сучасному інформатизованому суспільстві.
- Координуюча – погоджує свою діяльність з усіма підрозділами університету в сфері інформаційного забезпечення навчально-виховного процесу, науково-дослідної роботи, надає методичну допомогу по організації бібліотечно-інформаційного обслуговування у відокремлених структурних підрозділах Університету.

Мета створення та основні завдання Програми

Головна мета бібліотеки – створення єдиного інформаційного простору та інтеграція у світовий інформаційний простір, оскільки на сьогоднішній день роль бібліотеки принципово змінюється. У традиційній бібліотеці головним завданням залишається формування фонду на паперових носіях. В електронній/віртуальній бібліотеці пріоритет надається забезпеченню доступу до інформації та документів незалежно від місця їх зберігання. Електронна бібліотека доповнює традиційний паперовий фонд електронними копіями документів, або документами, які існують тільки в електронному вигляді. Виходячи із цього, **головними завданнями** розвитку Наукової бібліотеки є:

- формування інформаційного ресурсу вітчизняних та зарубіжних наукових, навчальних та суспільно значущих документів на всіх видах носіїв інформації відповідно до профілю діяльності університету, продовження створення загальнодоступної університетської електронної бібліотеки;
- підвищення ефективності роботи бібліотеки, розширення переліку бібліотечних послуг та покращення інформаційно-бібліотечного забезпечення якості освіти за рахунок розробки гнучкої політики комплектування бібліотечного фонду з урахуванням динамічного розвитку університету;
- створення інституційного репозитарію – електронного архіву тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі. Репозитарій передбачає розміщення електронних документів, створених університеті: навчальних посібників, методичних матеріалів, матеріалів конференцій, збірників наукових праць, авторефератів дисертацій, періодичних видань тощо;
- наукове аналітико-синтетичне опрацювання надходжень до Наукової бібліотеки і створення довідково-бібліографічного апарату (системи електронного каталогу, баз даних) документного фонду;
- забезпечення сприятливого доступу до інформації та знань для всіх категорій користувачів Наукової бібліотеки Університету, розвиток системи дистанційного інформаційного обслуговування;
- збереження документної спадщини університету, створення страхового фонду першоджерел української освіти, науки, культури, продовження створення електронної повнотекстової бібліотеки рідкісних видань;
- організація науково-прикладних досліджень у напрямі удосконалення науково-інформаційної та бібліотечно-бібліографічної діяльності, впровадження інформаційних технологій обслуговування користувачів і створення нових інформаційних продуктів;
- науково-інформаційне забезпечення загальноосвітнього процесу, сприяння популяризації знань, інтеграції науки, освіти, культури;
- підготовка інформаційно-бібліографічних видань на основі документного фонду Наукової бібліотеки;

- міжнародне співробітництво у сфері формування та використання інформаційних ресурсів, проведення обміну інформаційними ресурсами з зарубіжними установами, впровадження міжнародних і міждержавних стандартів з науково-інформаційної діяльності, документознавства та бібліотечної справи;
- сприяння формуванню позитивного іміджу університету в Україні та світовому співтоваристві;
- впровадження сучасних інформаційних технологій, розвиток матеріальної бази;
- впровадження інновацій – реалізування концепції відкритого доступу до бібліотечного фонду на будь-яких носіях інформації. Відвідувачі матимуть змогу самостійно здійснювати підбір книг та періодичних видань, а бібліотечні працівники тут виступатимуть у ролі помічників, консультантів, провідників у відкритому інтелектуальному просторі бібліотеки;
- враховуючи зростаючу актуальність використання наукометричних показників, зокрема, індексів цитування, H-індексу та ін., як показника впливовості науковця, необхідним є продовження роботи з консультування щодо представлення публікацій науковців Університету для індексування в міжнародних реферативних базах та пошукових системах. Це значно підвищить рівень присутності результатів досліджень науковців університету в світовому академічному співтоваристві та збільшить рейтинг Університету;
- продовження роботи щодо вивільнення корисної площі, розвантаження книгосховищ за рахунок оцифрування газетного фонду та фонду періодичних видань;
- створення більш комфортних умов для роботи користувачів;
- надання користувачам якісно нових можливостей для роботи з великими обсягами повнотекстових електронних документів, у тому числі можливостей віддаленого доступу до інформації;
- забезпечення доступу до інформації, яка існує виключно в електронному вигляді;
- підвищення рівня книгозабезпечення навчальних дисциплін за рахунок повнотекстових електронних підручників;
- розвиток сервісів електронної доставки документів, що передбачає оцифрування документів за запитами.

Реалізація завдань

Для виконання означених завдань необхідно здійснювати:

В напрямку оптимізації кількісно-якісної складової бібліотечного фонду:

- формування оптимального складу фонду різноманітних видань з позиції економічного обґрунтування і предметно-орієнтованої направленості;
- розширення спектру комплектування з урахуванням перспективних напрямків наукових досліджень і освітніх програм;
- проблемно-орієнтоване комплектування фонду навчальної літератури на основі навчальних планів, моніторингу книгозабезпеченості навчальних дисциплін, незабезпечених запитів користувачів у видачі навчальних матеріалів, доукомплектування лакун;
- всебічне поповнення фонду науковою літературою відповідно до напрямків навчальної і науково-дослідницької роботи університету;
- впровадження в роботу з комплектування фондів новітніх технологій з метою отримання оперативної інформації про асортимент і цінові пропозиції видавництва друкованої та електронної продукції;
- впровадження програмних засобів в роботу з обліку нових надходжень, перерозподілу документів за підрозділами бібліотеки, списання документів, перевірка фондів;
- подальша ретроконверсія бібліотечних фондів до електронного каталогу і штрих-кодування видань; розвиток бібліотеки як зібрання сучасної наукової літератури та інформаційних ресурсів і сервісів та гармонійне поєднання їх з меморіальною колекцією (рідкісних і цінних видань, особистих бібліотечних колекцій та особових архівних фондів тощо);
- продовження робіт щодо впорядкованого представлення стародруків в рамках проекту «Old printed books», а також можливого представлення в проектах World Digital Library. Europeana. Створення нових колекцій, їх оцифрування та представлення для широкого кола читачів-користувачів;
- подальше формування колекції та сервісів Бібліотеки згідно з освітньою, науково-дослідною та виховною місією Університету, з урахуванням потреб наукового та академічного процесів на основі постійної тісної співпраці з факультетами;
- оптимізацію кількості друкованого фонду в науковому книгосховищі шляхом переміщення окремих масивів видань до галузевих відділів обслуговування Бібліотеки. За необхідності, дублетні (виявлені примірники однієї назви у великій кількості) та морально застарілі видання (один примірник залишається в книгосховищі) вилучати з фонду;
- аналіз розташування фондів, технічного стану приміщень книгосховищ та їхнього обладнання (запровадження системи RFID для оперативного переобліку, системи мобільних стелажів, що надасть можливості економії площі до 50% тощо);

- моніторинг використання окремих підрозділів фонду та виключення з фонду непрофільних, застарілих за змістом видань;
- створення інституційного репозитарію (електронного архіву тривалого зберігання, накопичення та забезпечення довготривалого та надійного відкритого доступу до результатів наукових досліджень, що проводяться в установі);
- поповнення бібліотечного фонду виданнями, орієнтованими на читачів з особливими потребами (аудіокнигами, виданнями шрифтом Брайля та ін.);
- розвивиток можливості та ресурси Наукової бібліотеки як важливої складової дистанційного навчання, забезпечення поповнення фонду, системний моніторинг наповнення та якості фонду електронної бібліотеки з усіх дисциплін;
- з метою зберігання фондів у відкритому доступі запровадження системи CheckPoint, що захистить бібліотечний фонд від несанкціонованого винесення.

В напрямку запровадження нових технологічних рішень аналітико-синтетичного опрацювання інформації:

- своєчасна обробка і каталогізація нових надходжень, оперативне відображення їх в традиційних каталогах і електронних баз даних;
- проведення комплексної ретро-каталогізації для подальшої інтеграції отриманих бібліографічних записів з традиційних карткових каталогів в електронний каталог Бібліотеки. Це дозволить в повному обсязі представити фонд Бібліотеки для всіх категорій читачів-користувачів;
- удосконалення лінгвістичного забезпечення електронного каталогу з метою багатоаспектного розкриття бібліотечних фондів, в т.ч. за допомогою автоматизованих баз даних представників різних інформаційно-пошукових мов, що реалізовані на платформі програмного забезпечення «УФД/Бібліотека»;
- придбання та впровадження кардинально нової версії АБІС з огляду на об'єктивну необхідність трансформаційного спрямування вторинної інформації з електронного каталогу Бібліотеки до світової бібліотечної практики обміну та використання бібліографічної інформації, для представлення бібліографічної інформації у форматах родини MARC, а саме UNIMARC та MARC21. Необхідними є також технологічні можливості АБІС в аспекті підтримки протоколу Z 39.50, основна мета якого є підвищення здатності до взаємодії інформаційних систем різних бібліотечних об'єднань таким чином, щоб ці системи були представлені в гармонізованому вигляді для кінцевого користувача як в сенсі підтримуваних типів пошуку інформації, так і в сенсі представлення бібліографічної інформації, та забезпечували передбачуваність, точність і повноту результатів пошуку;
- вдосконалення процесів аналітико-синтетичного опрацювання інформаційних ресурсів з метою уніфікації та оптимізації шляху «Ресурс-

Читач» та скорочення термінів технологічного опрацювання документів. Оптимізація процесів наукового опрацювання документів напряму залежить від можливостей і технологічних характеристик АБІС. Це дозволить сконцентрувати увагу на редагуванні ЕК Бібліотеки, що підвищить рівень його інформативності;

В напрямку вдосконалення форм та методів бібліотечного сервісу:

- реалізацію концепції відкритого доступу до результатів наукових досліджень в Університеті через розвиток та підтримку електронних версій наукових журналів (оцифровка, створення метаданих, представлення на порталі «Наукова періодика України», створення та розвиток власного інституційного репозитарію, прийняття політики відкритого доступу та інших подібних проектів);
- впровадження електронного обслуговування читачів в усіх підрозділах бібліотеки;
 - впровадження реєстрації відвідувань бібліотеки (головної будівлі) читачами;
 - перехід на автоматизоване бібліотечне обслуговування всіх категорій користувачів, створення і постійне оновлення бази даних користувачів;
 - розширення репертуару електронного бібліотечного сервісу;
 - використання нових моделей бібліотечного обслуговування з елементами консультування і навчання;
 - удосконалення телекомунікаційної інфраструктури бібліотеки в межах існуючих можливостей, шляхом забезпечення безперебійної роботи сервера і обладнання бібліотеки;
 - збільшення автоматизованих робочих місць з послугами Інтернет користувачам бібліотеки та її співробітникам;
 - збільшення покриття WiFi на території Наукової бібліотеки;
 - зосередження уваги на очікуваннях і потребах читачів-користувачів щодо бібліотечного сервісу та ресурсів на засадах комфортності, оперативності, інформативності;
 - розвиток сервісів електронної доставки документів, що передбачає оцифрування документів за запитами;
 - організацію пункту харчування в головному приміщенні Наукової бібліотеки, шляхом відкриття та надання відповідних послуг літературним кафе «BookFood»;
 - на базі існуючої палітурної майстерні, шляхом здійснення доукомплектування та оновлення матеріально-технічної бази, створення сервісу з оперативної поліграфії;
 - всебічне просування фірмового стилю Наукової бібліотеки шляхом подальшого створення та якомога ширшої дистрибуції канцелярської та іншої рекламної продукції з символікою бібліотеки з метою покращення упізнавання її бренду;

- створення такого рівня сервісу, щоб Наукова бібліотека була постійним місцем перебування читачів-користувачів (студентів) у вільний від лекційних, семінарських, практичних занять час.

В напрямку інформаційно-аналітичного моніторингу та бібліометричного аналізу:

- організація зустрічей з представниками редакцій наукових видань та відповідальними підрозділів Університету з обговоренням проблемних питань розвитку видання наукової періодики;
- організація семінарів для редакторів журналів від представників авторитетних світових наукових видавництв та баз даних наукового контенту;
- аналіз наукової періодики Університету, критерії якого укладені відповідно до вимог до журналів для розгляду включення їх до переліку наукових фахових видань України та світових реферативних баз даних Scopus та Web of Science Core Collection;
- консультування представників редакцій наукових видань Університету з приводу найкращих світових видавничих практик;
- консультування представників редакцій наукових видань Університету з питань реєстрації ISSN (International Standard Serial Number - унікальних номерів, що використовуються для ідентифікації друкованого або електронного періодичного видання) та ISBN (International Standard Book Number – універсальних ідентифікаційних номерів, що присвоюються книзі або брошурі з метою їх ідентифікації);
- реєстрація DOI (Digital Object Identifier), відповідно обов'язкової вимоги Наказу «Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України» № 148/31600 від 06.02.2018 р. до видань категорії «Б» переліку наукових фахових видань України, та відповідно до тенденцій сучасного світового наукового видавництва;
- аналітично-інформаційна робота, спрямована на сприяння представленню тез та матеріалів конференцій, які організуються в університеті, у міжнародних базах даних; пошук та участь у переговорах із представниками редакцій наукових видань для публікації; бібліографічно-інформаційний супровід оформлення тез та матеріалів конференцій;
- індивідуальні консультації та освітні групові заходи по роботі із цифровими інструментами підтримки наукової комунікації на запит представників підрозділів Університету;
- проведення семінарів для дослідників від представників авторитетних світових наукових видавництв та баз даних наукового контенту з питань підвищення якості та показників публікаційної активності;
- щомісячний моніторинг та інформування про початок індексування БД Scopus та Web of Science Core Collection нових публікацій, авторами яких є науковці, які у метаданих документу вказали свою приналежність до Київського національного університету імені Тараса Шевченка;

- інформування керівників та співробітників підрозділів Університету про результати моніторингу;
- адміністрування Відділом інформаційно-аналітичного забезпечення науково-педагогічних працівників, який координаційно та методично підпорядковується директору Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича та керівнику Служби інформаційного моніторингу, програмного комплексу «База публікацій Університету»; підготовка інформації щодо публікаційної активності співробітників Університету на основі результатів моніторингу даних Бази;
 - сприяння щодо представлення публікацій науковців Університету для індексування в міжнародних реферативних базах та пошукових системах, наприклад, Scopus, Google Scholar та ін.
 - інформаційно-технологічна підтримка формування зібрань наукових серіальних видань;
 - сприяння входженню зібрань наукових серіальних видань у міжнародні та національні бібліометричні бази даних;
 - розвиток жанрів електронного інформування з метою оптимального задоволення запитів користувачів;
 - розвиток аналітичної роботи на базі аналізу масивів нової інформації, введення в обіг інформаційних фондів, ресурсів глобального інформаційного простору, синтезу всіх видів інформації;
 - участь в розвитку інформаційних технологій, пов'язаних з кооперацією інформаційних ресурсів, мобілізації національного інформаційного потенціалу.

В напрямку структурної трансформації та підвищення рівня кадрового потенціалу:

- проведення атестації кадрів, для визначення питомої ваги існуючого професійного потенціалу у відповідності до сучасних вимог розвитку Наукової бібліотеки;
- здійснення кадрової політики в частині розвитку професійних, технологічно-компетентних кадрів-бібліотекарів (система підвищення кваліфікації, тренінгів тощо);
- організацію системи підвищення кваліфікації працівників бібліотеки: забезпечення участі працівників бібліотеки в конференціях, семінарах, курсах, тренінгах та ін. заходах, що направлені на підвищення кваліфікації бібліотечних працівників; забезпечення персоналу бібліотеки сучасною інформацією з бібліотекознавства, освіти, науки та культури;
- організація курсів англійської мови для працівників Наукової бібліотеки;
- упорядкування повноважень та відповідальності працівників на кожному етапі виконання технологічних процесів: актуалізація змісту посадових інструкцій працівників відділів у зв'язку з перерозподілом обов'язків та розробити посадові інструкції на нових працівників;

- сприяння проходженню виробничої практики студентів, що навчаються у ЗВО за спеціальністю «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» у Науковій бібліотеці;
- якісне оновлення персоналу Наукової бібліотеки – прийняття на роботу молодих, кваліфікованих, сучасних спеціалістів на конкурсних засадах;

В напрямку участі в міжнародних проектах:

- здійснення міжнародного співробітництва у сфері формування та використання інформаційних ресурсів;
- проведення обміну інформаційними ресурсами з зарубіжними установами;
- впровадження міжнародних і міждержавних стандартів з науково-інформаційної діяльності, документознавства та бібліотечної справи;
- продовження співпраці з Консорціумом «ЕЛІБУКР: Електронна бібліотека» (www.elibukr.org) на правах повноцінного члена для подальшої інтеграції у світове бібліотечно-інформаційне співтовариство;
- інтеграція Наукової бібліотеки до мережі міжнародного партнерства: угоди про співпрацю з окремими університетськими книгозбірнями Європи та Північної Америки; вступ до поважних міжнародних асоціацій, зокрема IFLA (International Federation of Library Associations and Institutions) та LIBER (Ligue des Bibliothèques Européennes de Recherche). Така співпраця стане у нагоді при спільних дослідженнях, подачі заявок на гранти тощо;
- участь у нових програмах ЄС з досліджень та інновацій.

В напрямку науково-дослідної та методичної роботи:

- проведення науково-прикладних досліджень у напрямі удосконалення науково-інформаційної та бібліотечно-бібліографічної діяльності;
- проведення досліджень у напрямі удосконалення науково-інформаційної та бібліотечно-бібліографічної діяльності бібліотек ЗВО України;
- підвищення рівня науково-дослідної роботи шляхом доповідей та презентацій на конференціях, публікації результатів відповідних досліджень у вигляді монографій, статей у фаховій періодиці;
- організація та проведення конференцій на базі Бібліотеки та участь в роботі конференцій, семінарів, круглих столів та інших заходах навчальних і наукових закладів України;
- проведення Бібліотекою повномірної науко-методичної роботи як опорної бази Науково-методичної бібліотечної комісії Міністерства освіти і науки України та координаційного центру для бібліотек ЗВО України;
- моніторинг та надання консультацій бібліотекам ЗВО України з питань нормативно-правової бази та роз'яснення вимог нормативних документів по забезпеченню їх діяльності;

- організація відвідування бібліотек з метою обміну досвідом та професійної співпраці, ознайомлення працівників Наукової бібліотеки з досвідом інших бібліотечних установ
- організація та проведення міжнародних та всеукраїнських конференцій, практичних занять та нарад-семінарів з актуальних питань в галузі бібліотекознавства.

В напрямку впровадження маркетингових технологій:

- представлення Наукової бібліотеки у всесвітній мережі Інтернет засобами динамічного, гостинного, інформативного, функціонального Веб-сайту (порталу);
- вдосконалення представлення у соціальних мережах, таких як Facebook, Twitter, Instagram, YouTube та ін.;
- проведення Skype-конференцій та Вебінарів;
- проведення постійно діючих художніх та фотовиставок;
- проведення презентацій нових видань провідних видавництв України в приміщенні Наукової бібліотеки;
- організація літературних вечорів та творчих зустрічей з цікавими для аудиторії людьми;
- створення документального фільму «Перлина єдності епох» та рекламного ролику про Наукову бібліотеку;
- співпраця з різними представниками ЗМІ в контексті висвітлення актуальних питань та вагомих подій;
- проведення моніторингу суспільної думки серед викладачів та студентів університету з метою виявлення проблемних місць у розвитку інноваційних напрямків роботи бібліотеки для прийняття консолідованих рішень;
- участь в роботі міжнародних, Всеукраїнських і регіональних науково-практичних конференцій, семінарів з доповідями і повідомленнями;
- співучасть у Всеукраїнських дослідженнях для прогнозованого розвитку бібліотеки та модернізації її діяльності;
- оприлюднення результатів діяльності бібліотеки у фахових періодичних виданнях;
- продовження співпраці з Українською бібліотечною асоціацією та реалізація спільних проектів;
- продовження співпраці з факультетами та студентським парламентом Університету;
- здійснення виставкової діяльності як на власній території, так і в рамках виїзних заходів;
- здійснення контент-менеджменту Веб-порталу Наукової бібліотеки.

В напрямку автоматизації бібліотечних процесів:

Виконання більшості технологічних процесів у бібліотеці здійснюється за допомогою АБІС «УФД/Бібліотека» та автоматизованих (комп'ютеризованих) робочих місць (АРМ) бібліотекарів. Безпосередньо функціонування АБІС забезпечується двома серверами баз даних виробництва 2004 та 2006 років.

Поточна гілка розвитку (2.Х.ХХ) АБІС «УФД/Бібліотека» має дві фундаментальні проблеми: відсутність підтримки UNICODE та обмеження довжини полів 256 символами. Перша проблема призводить до неможливості використання в бібліографічних описах символів, відмінних від кириличного та латинського алфавітів, і, відповідно, до неможливості коректного опису багатьох іноземних документів. Друга проблема не дозволяє вносити всю необхідну інформацію у відповідні поля АБІС, що впливає на повноту бібліографічних записів. Вирішення вказаних проблем можливе за умови придбання наступної гілки (3.Х) АБІС «УФД/Бібліотека» або іншої сучасної АБІС (ALEPH, IRBIS та інші), яка не має згаданих проблем. Потрібно також мати на увазі, що оновлення АБІС буде також потребувати оновлення серверів баз даних, коректного перенесення наявних даних та навчання співробітників бібліотеки роботі з новою АБІС. Тому кардинальне оновлення АБІС, яке є необхідною передумовою подальшого розвитку бібліотеки, займе досить багато часу та буде потребувати значних фінансових витрат.

На робочих місцях бібліотекарів вставлено загалом близько 141 комп'ютера серед яких 71 (50%) виготовлено до 2004 року та 70 виготовлено з 2004 по 2010 роки. На робочих місцях бібліотекарів немає комп'ютерів, виготовлених після 2010 року.

Комп'ютери АРМ бібліотекарів працюють під керівництвом ОС Windows. Цей вибір обумовлений вимогами функціонування клієнтської частини АБІС «УФД/Бібліотека». На 97 комп'ютерах (70%) встановлено операційну систему Windows XP, бо вони не задовольняють рекомендованим вимогам для встановлення та функціонування Windows 7, 8, 10. Така ситуація призводить до неможливості оновлення програмного забезпечення та ускладнення його використання. Необхідний подальший перехід на більш сучасну АБІС призведе до неможливості використання цих комп'ютерів у складі АРМ бібліотекарів.

86 комп'ютерів (61%) обладнано 15"ТFT та 17"ТFT моніторами, які за більш ніж 10 років експлуатації значно втратили емісійну здатність (зображення тьмяне, не чітке і миготить) та завдають значної шкоди зору співробітників бібліотеки і призводять до зниження продуктивності праці через втому очей.

Викладена вище ситуація з наявною комп'ютерною технікою значно обмежує можливості впровадження сучасних технологій та подальший розвиток бібліотеки. Найбільш нагальним завданням є поступове оновлення парку комп'ютерної техніки, враховуючи повний вихід з ладу (поломка застарілої материнської плати, замінити яку нічим) від 2-х до 5-ти комп'ютерів на рік.

Серед найбільш важливих напрямків розвитку бібліотечних сервісів та можливостей варто зупинитись на наступних:

1. Придбання та впровадження кардинально нової АБІС.

2. Пришвидшення штрихкодуювання фондів.

Потребує придбання 5 штрихкодових принтерів LP2824 з LPT інтерфейсом. Також необхідно купувати близько 800 000 штрихкодових наклейок на рік протягом 3-5 років.

Повне штрихкодуювання фондів дозволить запровадити нові зручні сервіси обслуговування читачів та пришвидшить виконання багатьох внутрішніх бібліотечних процесів.

3. Впровадження електронного обслуговування читачів в усіх підрозділах бібліотеки.

Потребує придбання 25 штрихкодових сканерів Symbol LS2208 з клавіатурним інтерфейсом та 25 додаткових цифрових (можливо і звичайних) клавіатур з інтерфейсом USB;

Необхідною умовою впровадження електронного обслуговування читачів у конкретному підрозділі бібліотеки є завершення повного штрихкодуювання фонду на абонементі юридичної літератури, а також створення додаткових місць реєстрації читачів для уникнення черг при первинній реєстрації читача в бібліотеці.

Електронне обслуговування читачів є сучасним, швидким, зручним та престижним методом обслуговування: використання АБІС УФД/Бібліотека на абонементі хімічної, художньої літератури.

4. Створення 5-ти нових місць реєстрації читачів.

Потребує придбання 5-ти додаткових модулів "УФД/Реєстр читачів", 5 цифрових фотоапаратів Canon певних моделей або 5 веб-камер з інтерфейсом USB, 5 штрихкодових сканерів Symbol LS2208 з клавіатурним інтерфейсом та 5 додаткових цифрових (можливо і звичайних) клавіатур з інтерфейсом USB. Також потрібно придбати 5 комп'ютерів для АРМ бібліотекарів.

Без створення нових місць реєстрації читачів впровадження електронного обслуговування читачів буде неможливим.

5. Впровадження реєстрації відвідувань бібліотеки читачами.

Таке впровадження можливе за умови впровадження пунктів 3 і 4 (використовується встановлене в цих пунктах обладнання) та потребує відповідного налаштування АБІС а також деяких організаційних заходів.

Результатом впровадження такої технології стане отримання реального стану відвідувань бібліотеки.

Розглянути можливість надання відділеного доступу до АБІС УФД/Бібліотека працівникам Наукової бібліотеки.

6. Створення сервісу надання електронних копій 15 сторінок будь-якого документу зареєстрованим читачам бібліотеки електронною поштою або через сайт.

Потребує придбання 3-х швидких планшетних сканерів та 3-х комп'ютерів. Також необхідно створити відповідні форми замовлень на сайті бібліотеки.

Попередній моніторинг вказує на ймовірну значну популярність такого сервісу серед читачів бібліотеки.

Такий сервіс дозволить підтримувати електронну бібліотеку підручників в актуальному стані.

7. Автоматичне представлення на веб-сайті бібліотеки різних тематичних бібліографій з бази даних АБІС.

Потрібне оновлення комп'ютерної техніки відділу бібліографії (10 комп'ютерів) та придбання ПЗ ABBY Fine Reader (4 примірника). Також потрібне створення необхідних скриптів на веб-сайті бібліотеки.

Бібліографічні списки на веб-сайті бібліотеки збільшать кількість веб-сторінок та підвищать рейтинг бібліотеки та університету в мережі інтернет.

В напрямку здійснення оновлення матеріально-технічної бази:

- придбання оргтехніки і розширення комп'ютерного парку для роботи персоналу та забезпечення належного рівня обслуговування всіх категорій користувачів на підставі щорічного планування, придбання бібліотечної техніки та меблів на підставі щорічного планування;
- придбання багатофункціональних меблів, що надасть можливість зробити простір бібліотеки мобільним і використовувати його для різноманітних заходів;
- забезпечення робочих місць користувачів засобами телекомунікації і візуалізації інформації з можливістю подальшого їх збільшення та удосконалення, враховуючи користувачів з особливими потребами;
- подальша трансформація корисної площі Наукової бібліотеки відповідно до потреб відвідувачів та згідно з вимогами часу, зокрема, реконструкція актових зали, мистецького холу (балюстради);
- ремонт фасаду головної будівлі Наукової бібліотеки з боку вул. Володимирської, 58;
- ремонт приміщення бібліотеки Інституту геології за адресою вул. Васильківська, 90;
- ремонт книгосховищ головної будівлі Наукової бібліотеки (вул. Володимирська, 58): кім. №1, 3, 6, 11, 20, 32, 45, 50, 51;
- ремонт припливно-витяжної вентиляції головної будівлі Наукової бібліотеки (вул. Володимирська, 58);
- сучасний ремонт в приміщенні бібліотеки (вул.Ілленка,36/1).
- обладнання автоматичною системою пожежогасіння кім. 14, 28 (Відділ рідкісних книг та рукописів);

Очікувані результати

Програма розвитку Наукової бібліотеки розроблена для підвищення якості інформаційно-бібліотечного сервісу і здійснення переходу до нового формату бібліотеки шляхом надання послуг як на традиційних носіях інформації, так і в електронному вигляді. Концепція програми передбачає перехід від моделі бібліотеки, яка використовує в роботі тільки свої фонди, до моделі відкритої бібліотеки, що ефективно використовує зовнішні ресурси.

Реалізація основних положень цієї програми дозволяє:

- підвищити рівень і якість бібліотечно-бібліографічного й інформаційного сервісу користувачів Наукової бібліотеки;
- підвищити адекватність поточного комплектування інформаційним потребам користувачів;
- удосконалювати бібліотечно-бібліографічні процеси на базі сучасних інформаційних технологій, комп'ютерних і інших технічних засобів;
- інтегрувати Наукову бібліотеку у світову мережу освітніх послуг і наукових комунікацій;
- оптимізувати структуру і методи керування Науковою бібліотекою;
- удосконалити науково-методичне забезпечення всіх напрямів діяльності Наукової бібліотеки;
- модернізувати і розширити матеріально-технічну базу Наукової бібліотеки;
- формувати позитивну суспільну думку стосовно іміджу Університету та Наукової бібліотеки;
- покращити інформаційно-бібліотечне забезпечення якості підготовки спеціалістів;
- здійснити трансформаційні процеси на шляху до нової моделі сучасної наукової, бібліотечно-інформаційної інституції.

О.О. Сербін

Голова методичного центру бібліотек ЗВО України,
в.о. директора Наукової бібліотеки ім. М. Максимовича
КНУ імені Тараса Шевченка,
керівник Секції університетських бібліотек та
член Президії Української бібліотечної асоціації
д-р наук із соц. комунікацій, професор

